

L'equitat en cultura

Estudi de casos amb metodologia
de recerca participativa

Sabadell

**Diputació
Barcelona**

**Ajuntament
de Sabadell**

L'equitat en cultura

Estudi de casos amb metodologia
de recerca participativa

Sabadell

**Diputació
Barcelona**

**Ajuntament
de Sabadell**

© Diputació de Barcelona

Març de 2019

Impressió: Departament de Reproducció Gràfica de la Diputació de Barcelona

Sumari

Introducció	3
Marc conceptual: drets culturals, equitat i polítiques locals	5
Metodologia general	10
Polítiques culturals i equitat: Sabadell	13
Referències	28
Crèdits i agraïments	30

Introducció

Aquest document presenta els resultats de la recerca “L'equitat en cultura. Estudi de casos amb metodologia de recerca participativa” desenvolupada per l'Institut de Govern i Polítiques Públiques (IGOP) a proposta del Centre d'Estudis i Recursos Culturals (CERC) de la Diputació de Barcelona, i amb la participació dels municipis d'El Prat de Llobregat, Igualada, Sabadell i Tiana. En concret, aquest document presenta l'estudi de cas desenvolupat a Sabadell.

La recerca s'ha desenvolupat amb dos grans objectius:

1) Analitzar fortaleeses i reptes de les polítiques locals, partint d'una mirada general i especialment en l'abordatge de l'equitat en els drets culturals i la participació cultural. En concret, la recerca s'ha concentrat en quatre municipis de Catalunya: El Prat, Igualada, Sabadell i Tiana (vegeu la secció de metodologia per als detalls sobre aquesta tria). Tanmateix, considerant que l'equitat en cultura és un tema rellevant no només per a aquests territoris, entenem que el coneixement generat pot resultar d'utilitat per a molts municipis interessats en aquest àmbit.

2) Un segon objectiu, no menys important, va ser aconseguir la participació dels agents locals en el disseny i desenvolupament d'aquesta recerca. Ens referim particularment als professionals de les àrees de cultura dels ajuntaments i també a altres agents culturals i de la ciutadania. A diferència d'un tipus de recerca que podem anomenar “helicòpter”, on l'equip investigador es limita a visitar el territori per obtenir informació, hem desenvolupat una metodologia de tipus participatiu. Els detalls d'aquest enfocament s'expliquen en l'apartat de metodologia, però cal esmentar que l'objectiu principal és generar un coneixement rellevant (també) per als municipis implicats en la recerca.

El nostre objecte: les polítiques culturals i la promoció de l'equitat

Com a qualsevol recerca, és necessari delimitar clarament l'objecte d'estudi, tenint molt present els recursos disponibles. Així doncs, la nostra recerca es concentra en les polítiques culturals locals, i en concret com aquestes polítiques han abordat el tema de l'equitat en la participació cultural. En altres paraules, analitzarem fortaleeses i reptes de les polítiques en la promoció del dret a la participació en la vida cultural de la ciutat.

Entenem el concepte d'equitat com la real i efectiva igualtat d'oportunitats i resultats en l'exercici dels drets culturals. Parlem de real i efectiva perquè entenem que la promoció de l'equitat no es limita a oferir igualtat de possibilitats. Comptar amb polítiques i institucions que assegurin llibertats i drets legals bàsics és important, però moltes vegades insuficient per avançar en l'equitat. Es tracta de desenvolupar intervencions específiques en funció de les diferents necessitats, amb l'objectiu de reduir les desigualtats en la participació cultural. La reducció de la bretxa en els resultats de la participació cultural és objectiu de les polítiques de promoció de l'equitat.

En definitiva, la nostra recerca es planteja dues grans preguntes:

1) Com han abordat els municipis d'El Prat, Igualada, Sabadell i Tiana la promoció del dret a la participació en la vida cultural de la ciutat? En concret, aquest document presenta els resultats per al cas d'estudi de Sabadell.

2) Específicament, en quin àmbit els ajuntaments han trobat reptes significatius per a la promoció de l'equitat i quines han estat les seves respostes?

Cal esmentar que, en línia amb la metodologia de recerca participativa (veure detalls en l'apartat corresponent), aquest estudi s'ha enfocat de manera específica a cada municipi. Si bé s'ha compartit la temàtica general de l'equitat en polítiques culturals, a cada territori aquesta mirada s'ha acotat i concretat en estudis específics. Això ha permès identificar els reptes significatius a cada territori, així com les respostes desenvolupades. A més, la diversitat de territoris i fenòmens analitzats permet generar un coneixement rellevant en termes generals. En definitiva, aquesta aproximació metodològica afavoreix que la recerca estigui connectada amb les necessitats i preocupacions de cada municipi, tot mantenint una perspectiva general compartida.

A partir d'aquí, el document s'estructura en 3 grans apartats: marc conceptual, metodologia i estudi de cas de Sabadell.

Marc conceptual: drets culturals, equitat i polítiques locals

Tota persona té dret a participar en la vida cultural de la comunitat. Aquesta idea forma part de la Declaració Universal dels Drets Humans i és el pilar dels anomenats drets culturals. Els drets culturals són alhora individuals i col·lectius, protegeixen els drets de cada persona, en la seva vida en comunitat amb altres, i també com a grups d'individus (Shaheed 2012, 2014). Ara bé, almenys dues preguntes apareixen davant aquesta definició. D'una banda: de què parlem en concret quan parlem de drets culturals? I de l'altra: existeixen desigualtats pel que fa a l'exercici efectiu d'aquests drets?

Una definició operativa per a la recerca

Respondre a la primera pregunta (concreció dels drets culturals) no és senzill, tal com ha demostrat el treball de l'anomenat Grup de Friburg (2007). No volem entrar en una discussió que probablement excedeix l'àmbit d'aquesta recerca, però sí apuntar alguns elements per a una definició operativa. La majoria de definicions de drets culturals, com per exemple Vaquer (1998), incorporen quatre elements interconnectats: a) accés als béns culturals, b) llibertat per crear noves manifestacions, c) oportunitats per produir i comunicar, i d) participació en les polítiques i la gestió de la cultura.

Bona part d'aquestes definicions estan concebudes pensant en l'esfera estatal, en la responsabilitat dels governs d'escala estatal que han de promoure l'exercici efectiu d'aquests drets. Ara bé, l'àmbit de la nostra recerca és el món local, les polítiques culturals en l'esfera local. A més, cal considerar les preocupacions específiques que els municipis participants de la recerca han manifestat. És per això que centrarem la mirada, fonamentalment en el dret a la participació en la vida cultural de la ciutat. A la pràctica, això implica tenir en compte tres grans elements:

- **Participació-accés:** en concret, ens referim a les activitats promogudes pels governs locals (i els equipaments públics).
- **Participació-pràctica:** en concret, ens referim a aquella pràctica cultural ciutadana que permet la creació, expressió o formació.
- **Participació-comunitat:** en concret, ens referim a formar part d'entitats, grups o col·lectius culturals, amb un mínim grau de formalització.

Un quart element en relació a aquest dret és la participació en els processos d'elaboració, implementació i avaluació de polítiques culturals. Es tracta d'una dimensió dels drets cultural vinculada a la governança i, en general, a les oportunitats per participar en la presa de decisions públiques. En aquesta recerca no abordarem en profunditat aquest aspecte, tot i que sí que ho tindrem en compte de forma complementària (veure apartat preguntes de recerca). Aquesta decisió és deu a la prioritització de les altres tres dimensions per part del grup de recerca, que inclou els ajuntaments.

Cal advertir que la definició que hem fet del dret a la participació en la vida cultural de la ciutat no escapa a la dificultat d'investigar allò que està en permanent transformació, sinó que intenta recollir-ho i alhora operativitzar-ho. És important evitar una definició restrictiva de la participació en la vida cultural d'una ciutat. Som conscients que la participació cultural no es redueix a l'assistència a activitats promogudes per l'administració pública (tot i que aquest és

un eix important). Per això evitem una definició de participació cultural limitada a l'assistència a l'oferta institucional d'activitats.

Al mateix temps, aquesta recerca vol afavorir que els propis agents locals analitzin el concepte i les pràctiques associades tradicionalment a la participació cultural. Es tracta de repensar com s'entén i com es treballa la participació cultural, així com els interlocutors de referència que tenen les administracions. Un objectiu és que la recerca permeti reflexionar als mateixos professionals més enllà de les inèrcies quotidianes.

Finalment, cal advertir que per tal de fer operativa i factible la recerca, hem intentat no caure en una definició de participació cultural que resulti inabastable per a les nostres possibilitats.

Construïda una definició, cal abordar la pregunta que ens fèiem sobre l'existència de desigualtats pel que fa a l'exercici efectiu dels drets culturals. Per això, comencem per una valoració que volem contrastar. Tot i el desenvolupament de determinades iniciatives rellevants, la presència dels drets culturals a Catalunya ha estat limitada, tant pel que fa a la legislació com a les polítiques públiques. D'una banda, l'acció pública per assegurar el compliment dels drets culturals es concentra en el foment de l'accés a la cultura, en concret a aquella oferta promoguda des dels equipaments locals (Barbieri 2015). D'altra banda, en el sector cultural, les referències als drets humans per legitimar l'acció dels seus agents són escasses i un cert desconeixement sobre els drets culturals és encara evident (Pascual, 2015). Tampoc l'àmbit acadèmic ha analitzat de manera continuada la qüestió dels drets culturals. Per tot plegat, es pot considerar que els drets culturals resulten una categoria poc desenvolupada dels drets humans.

Molt probablement, aquesta situació està connectada amb un fenomen més recent. Mentre que darrerament el tema de les desigualtats ha guanyat centralitat en l'agenda de moltes polítiques locals (salut, educació, habitatge), no sempre ha succeït el mateix amb les polítiques culturals. En l'àmbit de les polítiques de salut, es porta temps debatent sobre el que es considera la seva pitjor epidèmia: les desigualtats socials. En el sector de l'educació, el debat entre innovació pedagògica i desigualtat està a l'ordre del dia. Però en l'agenda de les polítiques culturals, l'equitat continua sense ocupar un lloc amb aquest grau de centralitat (Barbieri 2017).

Aquesta situació crida l'atenció quan l'evidència disponible ens indica la persistència de desigualtats en la participació en la vida cultural. En definitiva, tot i determinades polítiques amb l'objectiu d'ampliar la base de la participació cultural, continuem trobant importants desigualtats en l'exercici efectiu d'aquest dret. Quines són les desigualtats més significatives i quins els factors que les condicionen?

Els factors condicionants de les desigualtats

Què vol dir que existeixen desigualtats en l'àmbit cultural? Particularment a la nostra recerca, tal i com veurem més endavant, la desigualtat significa que diferents graus de participació cultural estan associats de forma sistemàtica a determinats factors i processos socials, provocant una relació que entenem com injusta. Aquesta situació comporta que el dret a la participació en la vida cultural de la ciutat no sigui plenament efectiu.

La recerca que, sobretot a Europa, ha analitzat aquest tipus de desigualtats fa èmfasi en determinats factors que les condicionen. Entre els més analitzats trobem alguns factors vinculats als recursos materials i simbòlics (nivell educatiu, classe o estatus social, familiaritat) i d'altres vinculats a la diferència (edat, gènere, territori).

Els recursos

Pel que fa als recursos, els estudis clàssics de Bourdieu (1988) van demostrar que l'accés a determinades obres i institucions artístiques està condicionat pels mitjans econòmics i simbòlics (especialment el nivell educatiu), així com per una familiaritat prèvia amb el capital artístic. A més, Bourdieu va cridar l'atenció sobre l'ús diferent dels béns segons la classe social. La seva tesi central és que per a les classes privilegiades, obres i institucions artístiques permeten la distinció simbòlica en relació a d'altres grups socials. Més enllà de les crítiques i matisacions que aquesta perspectiva ha rebut, estudis actuals (Bennett et al. 2009, Notten et al. 2013, entre d'altres) evidencien que l'estatus social i el nivell educatiu (o la capacitat cognitiva) són factors determinants de les desigualtats en el tipus i la intensitat de la participació cultural.

En aquest sentit, si bé les tecnologies digitals ofereixen noves possibilitats per a la participació cultural, no trenquen aquestes desigualtats preexistents. La massificació creixent d'aquests mitjans no comporta la desaparició de les desigualtats en la participació cultural, sinó probablement noves formes d'exclusió (Gayo 2018). Per exemple, una de les idees que s'associen a aquest escenari d'aparent ampliació del consum cultural és la de l'anomenat omnívor cultural, és a dir, un consumidor d'activitats molt diverses. En aquest context, no tothom té l'oportunitat d'accedir a aquesta diversitat. Això fa que es generi una nova forma de distinció (i d'exclusió), menys basada en el consum de productes elitistes i més fonamentada en l'accés i la pràctica diversa. En definitiva, estem davant un escenari on apareixen noves formes de desigualtat, amb combinacions entre inclusió i distinció, o d'exclusió basada en l'homogeneïtzació.

La diferència

Sovint la diferència és interpretada de manera que condiona la desigualtat en la participació cultural. L'edat, i sobretot la perspectiva generacional, n'és un exemple. Els estudis d'Antonio Ariño i els seus col·laboradors (2017) han demostrat l'envelliment del públic d'algunes pràctiques (un cert tipus de lectura, per exemple) i l'efecte invers en la pràctica cultural a través de la tecnologia mòbil¹. Cal insistir, però, que el capital educatiu i la classe també expliquen desigualtats dins d'aquests segments de població. Un altre aspecte a tenir en compte és el significat (i probablement el valor) que s'atorga a la cultura en les enquestes. La població d'edats més madures acostuma a definir la cultura com a coneixement i ciència, educació i socialització familiar. Mentre que per a la joventut, la cultura significa sobretot costums, tradicions i identitat.

També pel que fa a la diferència, el gènere pot resultar un factor de desigualtat en la participació cultural², tot i que no existeix un consens sobre el sentit en què això es produeix. Determinats estudis evidencien que les dones desenvolupen més pràctiques artístiques i utilitzen més equipaments com les biblioteques, però detecten desigualtats de gènere en àmbits com el patrimoni o l'assistència a museus (Department of Culture, Media and Sport 2016). Altres assenyalen que la desigualtat es produeix en la freqüència de la participació, sobretot si es comparen els homes amb les dones que tenen fills (Willekens i Lievens 2016).

Finalment, tenir un codi postal diferent, viure en un determinat barri (o ciutat) pot resultar un factor generador de desigualtat en la participació cultural. A nivell internacional, l'evidència demostra que viure en una zona socioeconòmicament desafavorida condiona una menor assistència a equipaments culturals. Això es produeix no només perquè hi trobem menys equipaments, sinó també perquè les condicions de vida en aquestes àrees condionen la participació cultural (O'Brien i Oakley 2015). Alguns exemples en aquest sentit es poden trobar

¹ Tanmateix, pel que fa a les arts escèniques, les dades indiquen més equitat entre generacions.

² No abordem en aquest estudi la desigualtat en l'àmbit professional i les indústries culturals.

a la ciutat de Barcelona. Per exemple, en la desigual d'assistència a activitats culturals (per part de famílies amb infants) segons el districte de residència (Institut Infància i Adolescència de Barcelona 2017).

La desconexió

Així doncs, els recursos i la interpretació de les diferències poden explicar les desigualtats en la participació cultural. Però també, com explica García Canclini (2004), a la diferència i la desigualtat cal sumar en moltes ocasions la desconexió. En una societat que es diu xarxa, la inclusió s'associa a la connexió, a l'accés a la informació, el coneixement i la interacció. I la marginació al fet de ser desafiliat, de no poder formar part d'entorns que ofereixin suport i potenciïn les capacitats. Parlem d'elements tan diversos com el suport i la interacció social, la mobilitat i proximitat o l'accés a xarxes d'informació i coneixement. Parlem també de connectivitat digital. En aquest sentit, si bé les tecnologies digitals ofereixen noves possibilitats per a la realització dels drets culturals, no arriben a superar les desigualtats preexistents. Si la connexió digital impulsa una certa massificació en el consum, i fins i tot l'aparició de noves vies de connexió amb les institucions culturals, això no significa la desaparició de les desigualtats (Barbieri 2018). Més aviat assistim a la reproducció d'algunes d'aquestes velles desigualtats i l'aparició de noves formes d'exclusió. Per exemple, com afirma Ariño (2016), el canvi tecnològic transforma l'accés, però en un moment de transició tecnològica, les desigualtats combinades i reforçades de capital educatiu i digital suposen una amenaça per a la ciutadania cultural.

Una mirada complementària

En definitiva, més que en cadascun d'aquests factors aïlladament, cal tenir en compte la seva interseccionalitat: la desigualtat en el dret a la participació en la vida cultural de la ciutat és de base multidimensional i multifactorial (Barbieri, 2018). Les desigualtats es reforcen entre elles i s'expliquen també per les relacions entre unes i altres.

Ara bé, cal tancar aquesta visió sobre les desigualtats en la participació cultural amb una mirada complementària. Fins ara, hem construït una perspectiva centrada en els dèficits, en les barreres per a la participació, en l'absència de persones i col·lectius en determinades pràctiques. Hem parlat de carències en la integració, els recursos i les connexions. Però la mirada de la no-participació pot resultar insuficient, sobretot en un escenari de canvi d'època que es reflecteix en notables transformacions en les esferes vital i quotidiana (Subirats, 2011). De vegades, la participació cultural es concep com l'encaix entre l'oferta de serveis (d'unes institucions) i la demanda (d'un públic). Les polítiques culturals es concentren en fer concordar l'una i l'altra. En definitiva, la qüestió del dret a la participació en la vida cultural de la ciutat es pensa quasi exclusivament des del punt de vista de les institucions culturals que generen l'oferta. I quan el públic no respon, aquestes institucions ho experimenten com a frustració. No venen, no estan interessats, no estan implicats o no estan qualificats.

Una mirada complementària passa per considerar les persones i comunitats no només com a absents sinó també com actius per a la participació cultural. Per a García Canclini (2004), necessitem pensar-nos a la vegada com diferents-integrats, desiguals-participants i desconnectats-connectats. Cada forma de privació va associada a formes de participació. Per això, quan analitzem la (no)participació en la vida cultural de la ciutat, lògicament cal prestar atenció a l'absència de les persones i comunitats en l'activitat impulsada pels governs. Però també necessitem identificar i valorar les capacitats de la ciutadania per implicar-se en pràctiques culturals fora dels radars institucionals. En altres paraules, la idea que "al barri no passa res" pot significar moltes coses. D'una banda, les carències en l'oferta i, d'altra, l'absència de participació. Però alhora aquesta frase ens permet preguntar-nos si al barri (o al

poble o a la ciutat) “passen coses” que no reconeixem com a pràctica cultural, impulsades per persones i comunitats que no identifiquem com agents i actius culturals.

Arribats a aquest punt, ens podem preguntar si les polítiques públiques han d'intervenir per fer front a les desigualtats en el dret a la participació en la vida cultural de la ciutat. Si han de posar l'equitat en el centre de la seva agenda. En alguns casos, es considera injustificada i excessiva la preocupació política per la desigualtat en aquest àmbit. S'argumenta, no per pocs agents, que la política cultural té altres objectius prioritaris (experimentació artística, producció de qualitat, protecció de la identitat, desenvolupament econòmic). Fins i tot, es presenten les desigualtats en els drets culturals com el resultat d'una elecció, on el desinterès per les activitats culturals seria expressió exclusiva de la subjectivitat personal (O'Hagan, 2016). Al llarg d'aquest apartat de marc conceptual hem intentat demostrar que aquest tipus d'argumentació ignora (o no accepta) la importància dels factors que condicionen les desigualtats, així com la responsabilitat de les polítiques públiques. Així doncs, entenem que la pregunta adient no és si necessitem o no polítiques culturals per fer front a les desigualtats, sinó més aviat quin tipus de polítiques són necessàries.

Metodologia general

Tal i com s'ha avançat en pàgines anteriors, aquesta recerca s'ha desenvolupat amb una metodologia de tipus participatiu. Aquesta decisió té avantatges i reptes. Tradicionalment, la investigació en polítiques públiques ha tractat les persones focus de la recerca com a subjectes passius: objectes d'estudi sense participació directa en el procés d'anàlisi. La recerca participativa, en canvi, trenca amb l'objectivació de les persones i busca la seva implicació en l'estudi, procurant establir relacions més equitatives entre professionals de l'àmbit acadèmic, gestors públics i ciutadania en general. La col·laboració entre aquests agents té la finalitat de generar coneixement rellevant per a la pràctica, però també afavorir transformacions en les persones participants i el seu context.

Lògicament, aquest tipus de metodologia presenta reptes, entre els quals destaca la necessitat d'aconseguir la implicació i predisposició dels diferents agents. També cal tenir present que el co-disseny i la co-implementació d'una recerca requereix temps i flexibilitat per adaptar els seus objectius i metodologies. Això fa, a més, que es destini un quantitat important de recursos a cadascun dels elements de la mostra –en aquest cas, municipis- per la qual cosa aquesta és necessàriament acotada.

Així doncs, la recerca s'ha basat en un conjunt d'estudis de cas de les polítiques culturals i la seva relació amb l'equitat, en quatre municipis de Catalunya: El Prat, Igualada, Sabadell i Tiana. La tria d'aquests casos es justifica per diferents raons. D'una banda, la diversitat en les seves dimensions i característiques socioeconòmiques. D'altra, l'existència d'interessos compartits pel que fa a les polítiques culturals i l'equitat, però també de reptes diferents per a la participació en la vida cultural segons cada municipi. Finalment, la tria d'aquests casos està vinculada amb la voluntat de participació en la recerca que van demostrar els professionals de les polítiques culturals en cada territori.

En definitiva, entenem que els estudis de casos no només resulten d'utilitat per a desenvolupar recerques exploratòries, de tipus descriptiu, sinó que permeten realitzar una anàlisi d'objectes, subjectes i processos socials. Les conclusions d'aquest tipus d'estudis són valuoses per diferents motius. En primer lloc, generen coneixement sobre una parcel·la de la realitat social, sobre els casos específics, però també sobre d'altres que tenen característiques similars. Aquesta recerca assumeix que en l'àmbit de les ciències socials i humanes l'objectiu de generar coneixement concret, basat en estudis de casos, és àmpliament valuós (Flyvbjerg, 2004).

En segon lloc, les conclusions dels estudis de casos es poden prendre com a punt de contrast per a d'altres recerques, amb l'objectiu de comprovar fins a quin punt resulten vàlides i generalitzables (Coller, 2005: 12-14). Això no implica que els estudis de cas resultin d'utilitat principalment per generar hipòtesi, sinó que també ho són per comprovar-les. En definitiva, la capacitat de generalitzar a partir d'uns casos depèn de com es triï i construeixi aquests casos.

La recerca s'ha desenvolupat a partir de les següents etapes:

a) **Creació d'un grup operatiu de la recerca (GOR).** Aquest grup ha estat integrat per persones de l'Institut de Govern i Polítiques Públiques (IGOP), del Centre d'Estudis i Recursos Culturals de la Diputació de Barcelona (CERC) i de l'àrea de cultura de cada municipi participant: El Prat, Igualada, Sabadell i Tiana³. Les principals decisions sobre l'orientació i elaboració de la recerca s'han pres en el marc d'aquest grup. Entre d'altres activitats, el GOR

³ Vegeu l'apartat de crèdits per als detalls de les persones participants.

ha estat l'espai per treballar conjuntament les preguntes de recerca, el marc conceptual, la metodologia específica, els resultats generals de l'estudi i les activitats de presentació i difusió.

b) Treball de camp a cada municipi. Després de consensuar-ho al GOR, les investigadors de l'IGOP van utilitzar les següents tècniques per desenvolupar el treball de camp en cadascun dels municipis⁴.

- *Anàlisi documental* de fonts primàries sobre cada municipi: plans estratègics, programes d'intervenció, indicadors, etc. Es va valorar amb les persones responsables de l'àrea de cultura de cada municipi quins eren els documents adequats per analitzar. També es van revisar altres fonts d'informació i dades.

- *Entrevistes semi-estructurades* a persones directament implicades o amb coneixement directe sobre les polítiques culturals a cada municipi (desenvolupades per l'IGOP). Ens referim, a un coneixement en termes generals, però també específicament sobre el tema que cada municipi ha proposat analitzar. Es van desenvolupar un mínim de tres entrevistes a cada municipi, incloent-hi aquests perfils: cap de l'àrea de cultura, un altre professional tècnic de l'àrea, membre d'una entitat significativa del territori i algun perfil de caràcter transversal.

- *Un grup de debat o focus grup* amb agents culturals i socials a cada territori (coordinat i dinamitzat per l'IGOP). Es van convocar agents directament vinculats al tema general de la recerca, però també a allò que específicament es va decidir analitzar en cada municipi. Van participar persones amb un perfil més divers i nombrós que en el cas de les entrevistes. Considerant la importància de la transversalitat, es va tenir especialment en compte la possibilitat d'involucrar agents clau d'altres àrees (igualtat, educació, etc.) i no només del sector cultural.

- *Un qüestionari sobre drets culturals* a agents diversos de cada municipi, prenent com a referència l'apartat de drets culturals del document Cultura 21 Accions⁵. El qüestionari va permetre valorar conjuntament amb els agents de cada municipi el grau de desenvolupament del llistat d'accions suggerides pel document Cultura 21 Accions. Tal com suggereix l'Agenda 21 de la Cultura, es tracta de fer un exercici d'auto-valoració, on els agents de cada municipi responen si consideren que aquestes accions es troben en un estat: a) emergent, b) en desenvolupament o c) avançat.

c) Activitat de recerca participativa dirigida a la ciutadania en cada municipi. Per tal d'afavorir la participació activa en la recerca, es van organitzar activitats en cada municipi perquè la ciutadania pugui contribuir a l'anàlisi de la participació en la vida cultural de cada municipi. Per tal d'impulsar aquestes activitats, l'IGOP va desenvolupar una formació en tècniques de recerca participativa dirigida als professionals dels municipis. L'objectiu era doble: contribuir a que els professionals poguessin adquirir uns coneixements útils i rellevants per a la seva feina quotidiana, i alhora que poguessin posar en pràctica aquest coneixement tot dinamitzant una activitat participativa amb la ciutadania en el marc d'aquesta recerca.

La formació es va fer de forma conjunta per als professionals dels quatre ajuntaments participants, amb l'objectiu que coneguessin els aspectes clau per al disseny i desenvolupament d'una activitat en el marc d'una recerca amb metodologia participativa. La metodologia de la formació es va basar en casos pràctics i dinàmiques de treball en grup⁶. Els

⁴ Els detalls de l'aplicació d'aquests instruments al municipi de Sabadell es poden consultar en el següent apartat del document.

⁵ Document elaborat per l'Agenda 21 de la Cultura, en el marc de l'organització Ciutats i Governos Locals Units (CGLU). Disponible a <http://bit.ly/2EM6BLJ> (accés 09/05/2018)

professionals de cada municipi van poder dissenyar l'activitat de recerca participativa al llarg de la formació. Finalment, l'IGOP va oferir també un acompanyament a distància en el disseny definitiu de l'activitat per a cada municipi.

Una vegada finalitzada la formació i dissenyada l'activitat, els professionals de cada municipi van desenvolupar l'activitat de recerca participativa amb la ciutadania. Lògicament, aquesta activitat va tenir característiques específiques a cada territori (vegeu el proper apartat).

Una vegada finalitzada l'activitat, les persones responsables de cada municipi van elaborar un informe de l'activitat desenvolupada, tot identificant els aspectes més rellevants i el coneixement generat. Aquests documents van ser una font primària per a l'anàlisi de cada territori, un material clau per elaborar els informes sobre la relació entre polítiques culturals i equitat a cada municipi.

d) Sessions de treball de contrast i aportacions amb els responsables de cada municipi i amb el GOR. Tal com hem avançat, la recerca va incloure l'elaboració d'uns informes per a cada territori, que van ser contrastats i modificats a partir de les aportacions dels professionals. També es va desenvolupar una sessió específica de treball en el marc del GOR per valorar les conclusions generals de la recerca.

e) Activitats de retorn als municipis. La metodologia de la recerca va incloure una sessió de retorn del coneixement generat i de presentació de resultats, desenvolupada a cada municipi i dirigida als seus agents culturals i socials. El format d'aquesta activitat va ser divers, per tal d'adaptar-se a les necessitats de cada municipi. Novament, aquesta decisió va ser acordada amb les persones responsables de les àrees de cultura de cada ajuntament.

⁶ La formació va incloure els següents continguts:

- La recerca participativa: la diferència entre moment i procés.
- Aspectes a tenir en compte a l'hora de dissenyar un moment de recerca participativa.
- El paper del dinamitzador/a.
- Presentació per part de cada municipi de la proposta inicial d'activitat a desenvolupar.
- Treball en grups per acabar d'elaborar el disseny de l'activitat i posada en comú de les diferents propostes.

Polítiques culturals i equitat: Sabadell

En aquest apartat de la recerca presentem l'estudi de cas sobre la relació entre les polítiques culturals local i l'equitat al municipi de Sabadell. En primer lloc, es presenten els detalls de la metodologia aplicada. En segon lloc, es contextualitzen les polítiques culturals del municipi i se'n descriuen les característiques principals. Per això, fem servir el model d'anàlisi de les diferents dimensions d'una política pública (Gomà i Subirats 1998). D'una banda, ens referim al perquè de la política cultural a cada municipi (dimensió simbòlica), és a dir, els problemes públics i els valors que motiven la intervenció pública. D'altra banda, parlem del què, de l'agenda de temes concrets de les polítiques culturals (dimensió substantiva). I finalment ens fixem en el com, la manera de gestionar les polítiques culturals (dimensió de procés). En qualsevol cas, és important recordar que aquesta recerca, més que una mirada generalista sobre les polítiques de cada territori, es concentra en l'anàlisi de la relació entre polítiques culturals i equitat.

En tercer lloc, es presenten els resultats dels qüestionaris d'autovaloració sobre els drets culturals. També dediquem un espai a analitzar les visions que els agents culturals i socials tenen sobre aquest tema.

Finalment, l'apartat més extens i detallat es dedica a l'anàlisi de la relació entre polítiques culturals i equitat en les tres dimensions de la participació en la vida cultural d'una ciutat: accés, pràctica i comunitat (detallades en el marc conceptual).

Tanquem l'informe amb unes conclusions i idees força, assenyalant reptes i oportunitats per a l'acció.

Introducció

Tal com hem avançat, aquest estudi amb metodologia participativa s'ha portat a terme per l'Institut de Govern i Polítiques Públiques (IGOP) de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), el Centre d'Estudis i Recursos Culturals de la Diputació de Barcelona (CERC) i la participació dels professionals i treballadors/res de l'Ajuntament de Sabadell⁷.

Des de l'Ajuntament de Sabadell la proposta ha estat centrar la recerca en les polítiques que han promogut una participació cultural equitativa en l'àmbit territorial. Concretament, analitzar com el factor territorial, el codi postal o el barri de residència, és un repte per a l'equitat en les polítiques culturals. També, es va afegir una altra dimensió en l'anàlisi: el gènere. Així doncs, les preguntes concretes de la recerca són:

- De quina manera han abordat les polítiques culturals locals l'equitat en la participació cultural pel que fa al territori i al gènere?
- S'han identificat barreres per a la participació cultural pel fet de viure en un determinat barri perifèric de la ciutat, amb una ubicació més allunyada dels equipaments culturals? Ser dona ha suposat una major dificultat en aquest sentit?
- S'han de tenir en compte, a més a més, altres factors centrals per al disseny de polítiques culturals de base territorial?

⁷ Vegeu l'apartat de crèdits.

Metodologia

Per tal de respondre als objectius de la recerca, en el cas de Sabadell es va portar a terme un treball de camp que va incloure:

- Tres entrevistes amb professionals tècnics municipals dels àmbits de cultura i drets civils i ciutadania.
- Un grup de discussió amb 11 persones dels següents àmbits: salut comunitària; biblioteques municipals; cultura popular; educació; música; participació ciutadana; entitats teatrals; colles de geganters de la ciutat; i entitats ciutadanes i moviments alternatius.
- Un qüestionari d'autovaloració sobre drets culturals proposat per l'organització Ciutats i Governos Locals Units (CGLU) i basat en l'Agenda 21 de la Cultura, per tal de valorar el grau de desenvolupament de les accions culturals suggerides pel document "Cultura 21 Accions". El qüestionari va ser respost per les persones participants del grup de discussió i les persones entrevistades.
- Una activitat de recerca participativa amb la població, al voltant de la temàtica concreta d'interès del municipi. Pel tal de dissenyar i impulsar aquesta activitat, un conjunt de professionals de l'Ajuntament de Sabadell van participar de la formació que va fer l'IGOP en el marc d'aquesta recerca (veure apartat general de metodologia). Posteriorment a la formació, les persones de l'Ajuntament van impulsar aquesta activitat de recerca participativa en les dues zones objecte d'estudi: nord i sud⁸. Es van desenvolupar dues sessions de treball, on es va utilitzar un qüestionari individual, un joc per estimular la creativitat, el debat i reflexió en grups reduïts i la presentació i priorització de les respostes a les preguntes de recerca. L'objectiu va ser valorar la rellevància del territori i el gènere com a reptes per a l'equitat en les polítiques culturals en aquestes zones. La dinamització de l'activitat va anar a càrrec d'equips integrats per tècnics/tècniques dels serveis de Cultura, Drets Civils i Participació. Van participar de les activitats 14 persones (5 homes i 9 dones) vinculades a diferents col·lectius (formals i informals) de caire veïnal, cultural o de promoció de la perspectiva de gènere. La valoració de les activitats ha estat positiva, ja que ha permès la participació fluida, l'intercanvi entre persones i la generació de coneixement rellevant per a la recerca.

El municipi

Sabadell és un municipi de la Comarca del Vallès Occidental a la província de Barcelona. Actualment, té una població de 209.931 habitants (el cinquè municipi més poblat de Catalunya) i una densitat de població de 5.555,2 hab./km². Té una superfície⁹ de 37,79 km² i està organitzat territorialment en 7 districtes, 19 sectors i 40 barris¹⁰. Des del punt de vista socioeconòmic, la renda per càpita mitjana és de 14.227,95 euros mentre que la de Catalunya és de 28.590¹¹ i la taxa d'atur és de 14,39%, que en el nivell de Catalunya és de l'11,39%.

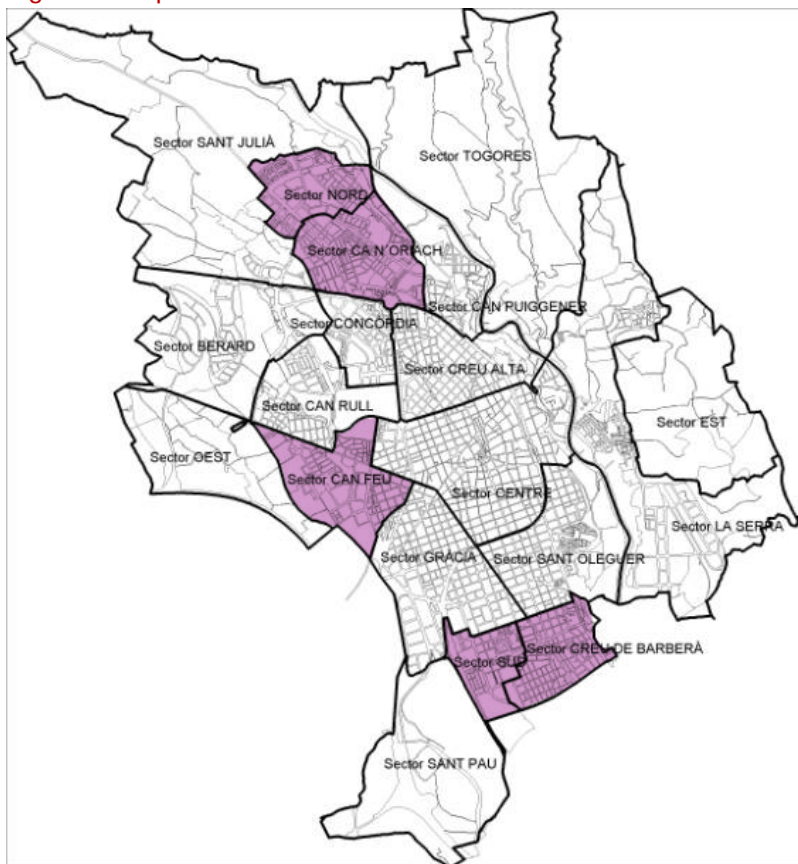
⁸ Específicament, la zona Nord de la ciutat, formada pels barris del Ca n' Oriac, Can Deu, La Roudera, La Planada del Pintor, Torreguitart, el Torrent del Capellà i Sant Julià; i la zona sud, formada pels barris de Creu de Barberà, Campoamor, Espronceda i Les Termes.

⁹ Dades IDESCAT <https://www.idescat.cat/emex/?id=081878> (accés 17/07/2018)

¹⁰ Vegeu http://ca.sabadell.cat/Districtes/p/districtes_cat.asp (accés 18/07/2018)

¹¹ Dades de l'any 2016

Figura 1. Mapa de Sabadell

Com veurem més endavant, les preguntes de recerca (així com l'activitat participativa) d'aquest estudi s'han centrat sobretot als barris del Ca n'Oriac, Can Deu, La Roudera, La Planada del Pintor, Torreguitart, el Torrent del Capellà i Sant Julià, de la zona nord. I els barris de Creu de Barberà, Campoamor, Espronceda i Les Termes, de la zona sud.

Contextualització de les polítiques culturals del municipi

La política cultural de l'Ajuntament de Sabadell té com a punt de referència el Mapa Cultural de la ciutat que es va realitzar a principis de la dècada de 1990. Aquest mapa, sorgit de l'idea d'expressar la necessitat d'una política articulada de cultura i de dissenyar polítiques adequades a la dimensió del municipi, va ser la guia de la política cultural de la ciutat durant molts anys¹². Un dels perfils tècnics entrevistats va expressar:

“En aquell moment va haver-hi un cert canvi polític i la cultura va passar a ser un espai central a la ciutat (...) des del 91 fins al 95 es va redactar un mapa cultural, tenia una visió de diferents àmbits de la cultura amb la idea de posicionar la ciutat, amb la visió de veure què calia fer”.

Així doncs, per a la planificació de les polítiques públiques adreçades al desenvolupament cultural de Sabadell, es va tenir en compte la necessitat de:

¹² El Mapa Cultural va ser l'expressió de consens entre els diferents actors i entitats de la cultura del municipi i es va considerar com una eina per a la planificació i la programació del projecte cultural de la ciutat. Més informació <http://www.sabadell.cat/ca/mapa-cultural> (accés 18/07/2018). A més, aquest mapa va ser el referent de la planificació estratègica en cultura a Catalunya, si més no a nivell local.

- Impulsar la idea de “Ciutat Pedrera”, és a dir, dissenyar espais per a la realització d'esdeveniments i la creació cultural, així com equipaments en el territori per donar serveis culturals i que les activitats artístiques tinguessin llocs per al seu desenvolupament.
- Posar el focus en la creació local, valorant el potencial de la ciutat en relació al gran nombre d'entitats i de les seves actuacions en diferents àrees.
- Invertir recursos econòmics, humans i tècnics per al funcionament i l'impuls de la cultura i de la seva expansió com a eix clau d'articulació artística, social i creativa de la ciutat.
- Establir relacions amb les entitats i associacions de la ciutat relacionades amb el món cultural.
- Pensar en la distribució de la planificació bibliotecària.

Tot i que el Mapa Cultural de la ciutat va ser una eina important, la crisi econòmica del 2007 ha tingut un impacte molt alt en les possibilitats reals dels governs locals per al desenvolupament de les polítiques públiques al voltant de la cultura. Sobre aquesta qüestió, una de les persones entrevistades a Sabadell va dir:

“Des del 95 han passat molts anys i ara han canviat coses amb l'estructura econòmica que mantenien les activitats culturals (...) la crisi ha sigut molt dura per la cultura...hi han hagut retallades brutals, la cultura no està en el centre del debat perquè en el centre del debat estan les qüestions socials”.

Així doncs, tant la crisi econòmica, social i política, i la constatació de l'increment del nombre d'entitats i associacions relacionades amb la cultura, plantegen la necessitat d'un canvi en l'aproximació des de la qual es treballa la política cultural al municipi, no només per a continuar el desenvolupament i el suport a la creació artística, i a les diferents expressions culturals de la ciutat, sinó que també s'afegeix la necessitat d'abordar una qüestió important com ho és l'impacte de les desigualtats socials en les possibilitats de participar en la cultura.

Dimensions de la política cultural

Per a la millor comprensió del procés de disseny i implementació de la política adreçada a l'impuls i el desenvolupament de la cultura al municipi, farem servir el marc d'anàlisi de les polítiques públiques proposat per Subirats i Gomà (1998:389), que hem presentat prèviament.

- **Dimensió simbòlica:** relacionada amb l'estratègia discursiva i els marcs cognitius de la política pública, es pregunta pel perquè de la política cultural. És a dir, quins serien els problemes que busquen gestionar o resoldre les polítiques culturals del municipi.

Com s'ha esmentat abans, l'Ajuntament de Sabadell i el seu Servei de Cultura es troben en un moment de reflexió sobre com s'hauria d'abordar la política cultural del municipi. Tal i com es va expressar durant una de les entrevistes de l'estudi:

“Nosaltres hem fet un salt com a departament de cultura en els últims anys (...) estem en un moment de replantejar el mapa cultural. Hem arribat a la necessitat de replantejar tot aquest model de ciutat al voltant de la cultura. S'ha de replantejar la manera en què tots hi-accedim, què entenem, què volem”.

“El repte és abordar la fractura que hi ha entre el centre i els barris de la ciutat, no només des d’una perspectiva territorial, sinó també des del punt de vista de la política cultural amb una visió de proximitat”.

- **Dimensió substantiva:** relacionada amb el contingut de la política, es pregunta pel què de la política cultural. És a dir, l’agenda de temes que es prioritzen en l’àmbit de la cultura.

Actualment, en el marc de l’estructura municipal, el Servei de Cultura es troba dins de l’Àrea de Drets de la Ciutadania i Promoció Econòmica i els seus àmbits d’actuació són¹³:

- La promoció d’activitats i cooperació amb les entitats culturals
- Cultura popular: festes i tradicions
- Cultura artística: música, arts plàstiques, arts escèniques
- Associacionisme cultural, formació cívica, relació entre cultures
- Planificació cultural
- Pla de biblioteques
- Organisme autònom local Museus i Arxiu Històric de Sabadell (OAMA)
- Creació i difusió de les arts.

Més enllà d’aquesta visió general, el nostre anàlisi identifica que la política cultural de Sabadell s’ha centrat sobretot en les activitats culturals artístiques, i en la importància de facilitar i donar suport al desenvolupament de les diferents manifestacions culturals del municipi. Durant una de les entrevistes, un dels perfils tècnics ens va comentar:

“S’ha col·locat molt en el centre la creació, tothom que té la voluntat de fer, l’Ajuntament està en una posició de facilitar, de buscar la manera de facilitar (...) Així la nostra programació està absolutament imbuïda de l’activitat que neix aquí a la ciutat, molt professional, neix aquí i després es va de gira per tota Catalunya”.

“Per a tothom que ha tingut la voluntat de participar culturalment, a través de la música, a través del teatre, etc. s’han buscat maneres, i segurament el tema de la creació artística és on més ha evolucionat la política cultural”.

- **Dimensió operativa:** fa referència al model de gestió i implementació. Es pregunta pel com de la política cultural, és a dir, la manera de gestionar les relacions amb els diferents agents implicats en l’àmbit cultural.

La gestió de la política pública cultural al voltant dels problemes i temes que hem esmentat prèviament, s’ha centrat sobretot en dos eixos:

1. *La relació amb les entitats i associacions que fan les seves activitats al municipi*¹⁴.

¹³ Vegeu https://seu.sabadell.cat/seuelectronica/p/Cultura_cat.asp (accés 18/07/2018)

¹⁴ Segons les dades dels Cercles de Comparació Intermunicipal de Serveis Culturals de la Diputació de Barcelona (CERC), a Sabadell existeixen 14,91 entitats culturals per cada 10.000 habitants (la mitjana en els municipis participants dels cercles és de 13,4).

Durant les entrevistes realitzades amb perfils tècnics de l'Ajuntament, es van esmentar les principals maneres en què la institució estableix relacions amb aquestes:

- Cessió de la gestió d'espais i activitats:

“No som un Ajuntament que hi hàgim anat per la contractació externa. No hem apostat pels grans esdeveniments culturals (...) Fem molta cessió amb les entitats i el món de la cultura d'aquesta manera és més sociocultural”.

- Suport a la creació local i subvencions:

“La producció és local, dels col·lectius del municipi que fan coses (...) energies d'aquí de Sabadell (...) Una línia clara de col·laboració és la subvenció”.

- Programació de l'agenda cultural de la ciutat.

Pel que fa a la programació del calendari de les activitats culturals del municipi¹⁵, tant d'aquelles creades i gestionades per les entitats, com d'aquelles organitzades pel propi Ajuntament, es tenen en compte les entitats i associacions com a part de la planificació de les diferents festes i esdeveniments que es fan a la ciutat.

“L'agenda no la té l'Ajuntament. L'Ajuntament té una mica l'obligació de fer un calendari d'actes anuals o per temporades (...) L'agenda la conformem de moltes maneres diferents per a què tothom hi accedeixi”.

2. El desenvolupament d'espais, serveis municipals i infraestructures que es poden fer servir tant per les entitats i les associacions com per la població en general.

Respecte dels espais i equipaments creats per a la realització d'activitats culturals i recreatives¹⁶, l'Ajuntament de Sabadell ha apostat per la construcció i desenvolupament d'aquests com a eix central de la política cultural, destacant sobretot la xarxa de biblioteques (actualment amb 90.000 carnets actius), la Fàbrica de Creació de les arts en viu “L'Estruch”¹⁷ i la xarxa centres cívics (actualment, 13). Tanmateix, com veurem en els següents apartats d'aquest document, el principal repte de l'Ajuntament és superar les barreres territorials de la distribució dels equipaments i les seves activitats, així com dels diferents usos que en tenen, depenent de les zones on estiguin situats.

¹⁵ Segon les dades dels Cercles de Comparació Intermunicipal de Serveis Culturals de la Diputació de Barcelona, a Sabadell es desenvolupen 189 activitats culturals per cada 10.000 habitants. En el cas del conjunt de municipis que participen dels Cercles de Comparació Intermunicipal (DIBA), la mitjana en aquesta dada és 192.

¹⁶ Segon les dades dels Cercles de Comparació Intermunicipal de Serveis Culturals de la Diputació de Barcelona, a Sabadell existeixen 1,33 equipaments culturals per cada 10.000 habitants (la mitjana per aquest indicador entre els municipis participants dels cercles és d'1,4). Aquests equipaments reben 5,2 visites anuals per habitant (la mitjana en aquest cas és de 4,8).

¹⁷ L'Estruch és “un centre cultural municipal inaugurat l'any 1995 dedicat a la producció, la difusió i la formació artística contemporània i centrat en el teatre, la dansa, el circ, la música, la imatge, les arts visuals i performàtiques i la creació multimèdia. S'ha especialitzat en les arts en viu acollint gran part de les companyies locals dedicades a aquestes disciplines i també un bon nombre de col·lectius professionals de dansa i circ que provenen de Catalunya, la resta de l'Estat i l'àmbit europeu” <http://lestruch.sabadell.cat/qui-som> (accés 18/07/2018)

“Des del punt de vista de l'accessibilitat, els equipaments històrics estan al centre, els museus, els dos grans teatres... hi ha una sèrie d'equipaments que estan en el centre, condicionats per la ubicació del patrimoni que té molt pes al centre de la ciutat (...) en canvi a l'hora de fer la planificació, per exemple de les biblioteques, et preocupes molt de planificar l'accessibilitat de les biblioteques perquè sigui atractiva en un lloc de la ciutat o en un altre, però no tots els barris funcionen de la mateixa manera (...)”.

Drets culturals

Dins del treball de camp d'aquest estudi, es va realitzar un qüestionari d'auto-valoració sobre els drets culturals basat en la proposta de l'Agenda 21 de la Cultura. Aquesta proposta busca que les persones puguin valorar el grau de desenvolupament de les accions culturals suggerides pel document "Cultura 21 Accions". A les 12 persones¹⁸ que van respondre el qüestionari se'ls va demanar que indiquessin si les següents 9 accions es trobaven en un estat: Emergent (puntuació 1-3), En desenvolupament (puntuació 4-6) o Avançat (puntuació 7-9). La taula 1 presenta els resultats de valoració mitjana per cadascuna de les preguntes¹⁹:

Taula 1. Auto-valoració del desenvolupament d'accions en base a drets culturals

Pregunta	Resultat
Les polítiques culturals locals es basen explícitament en els drets culturals	3
El govern local ha adoptat un text de referència sobre els drets, les llibertats i les responsabilitats cultural	3
El govern local adopta mesures per facilitar la participació dels habitants en l'establiment de prioritats, la presa de decisions, l'execució o l'avaluació de les polítiques culturals.	5
Hi ha estàndards de serveis mínims per assegurar serveis culturals mínims (per exemple, nombre de biblioteques / llibres per habitant)	6
Hi ha una anàlisi detallada dels obstacles existents perquè els ciutadans i les ciutadanes accedeixin i participin a la vida cultural	4
Hi ha polítiques i programes que tenen com a objectiu la implicació més àmplia i més activa dels habitants en les pràctiques culturals i en la creació cultural	6
Les polítiques culturals presten una atenció especial a les persones i els grups més vulnerables	5
Les polítiques culturals inclouen entre els seus objectius l'ampliació de les oportunitats per a la participació de les dones en la vida cultural i adopten mesures contra tota discriminació de gènere	4
Hi ha polítiques i programes per incrementar el nombre de persones que són membres actius en entitats de la societat civil dedicades a temes culturals	3

¹⁸ Les persones que van respondre el qüestionari són les mateixes que vam entrevistar o bé van participar del grup de discussió. Vegeu l'apartat "Introducció".

¹⁹ Cal esmentar que les respostes van ser homogènies, sense que es detecti cap persona que hagi contestat de manera polaritzada o extrema.

Cal esmentar que aquest qüestionari pretén recollir una mirada general sobre la percepció de determinats agents culturals significatius de la ciutat en relació a la manera en què les polítiques públiques i les entitats han treballat la qüestió dels drets culturals. No es tracta doncs d'elaborar cap mena de rànquing, sinó de comptar amb elements que permetin una valoració general.

Per analitzar la qüestió dels drets culturals, hem tingut en compte les respostes al qüestionari i també els comentaris qualitatius que els participants van poder afegir-hi. Analitzem els dos grans temes que apareixen destacats tant en les respostes quantitatives com en els comentaris qualitatius: el lloc que ocupa el concepte de drets culturals en les polítiques públiques i l'acció de les entitats, d'una banda, i la incorporació del criteri d'equitat (inclosa la dimensió de gènere), d'altra.

En primer lloc, la perspectiva dels drets culturals no es troba desenvolupada de forma explícita en les polítiques i en els agents socials de la ciutat. Si analitzem les respostes als qüestionaris, les tres accions que s'han autovalorat com "emergents" tenen a veure amb aquest tema. Només de forma incipient les polítiques es basen explícitament en els drets culturals o han adoptat textos de referència en aquest sentit. Una valoració similar es fa per a les entitats socials.

Aquesta situació no impedeix que l'equitat estigui present, al menys de forma implícita, entre els valors de les polítiques cultural i l'acció de les organitzacions de la ciutat. Les polítiques culturals tenen especial atenció per la participació d'infants i gent gran. S'esmenta també la col·laboració amb projectes com Apropa Cultura, relacionats amb grups vulnerables. Entre els aspectes més destacats en el qüestionari d'autovaloració, trobem la voluntat de les polítiques culturals de promoure la pràctica creativa de forma equitativa. A més, pel que fa a la dimensió de participació en les polítiques culturals, és sobretot en la planificació de la festa major on existeixen més oportunitats. Finalment, la dimensió de gènere es troba entre les preocupacions generals quan es discuteix sobre les oportunitats per participar de la vida cultural de la ciutat. Més en concret, existeix prevenció i suport per a les dones que pateixen agressions masclistes en les festes, a més de la difusió i organització d'activitats en dies com el 8 de març (dia de la dona).

Polítiques culturals, equitat i dimensions de la participació cultural

Tenint en compte que un dels principals objectius d'aquest estudi és analitzar les polítiques que fomenten el dret a la participació en la vida cultural de la ciutat, convé ressaltar que l'anàlisi es fa a partir de tres formes de participar²⁰:

- **Participació-accés:** les activitats promogudes pels governs locals (i els equipaments públics).
- **Participació-pràctica:** aquella pràctica cultural ciutadana que permet la creació, l'expressió o la formació.
- **Participació-comunitat:** formar part d'entitats, grups o col·lectius culturals amb un mínim grau de formalització.

²⁰ A continuació es fa una descripció general de les tres dimensions, i que en apartats següents s'estudia en detall la participació vinculada al territori i al gènere a Sabadell.

Tant les entrevistes realitzades amb tècnics/iques municipals com el grup de discussió, ens han permès conèixer de quina manera el foment de la participació cultural al municipi té importants reptes pel que fa a l'equitat.

En primer lloc, una de les qüestions més importants per a l'equitat en la participació cultural és la comprensió del que s'entén per cultura. D'una banda, ens referim a la divisió freqüent entre allò que determinats discursos consideren com "cultura de primera" i "cultura de segona", alta i baixa cultura, expressions artístiques de qualitat i pràctiques ordinàries, etc. D'altra banda, un segon repte és la classificació de les activitats que es consideren que depenen directament Servei de Cultura de l'Ajuntament. Dit d'una altra manera, la definició d'allò que és "cultura" influeix tant en la percepció de la ciutadania i les entitats, com en la política cultural del municipi. Una de les persones entrevistades (perfil tècnic) va plantejar durant l'entrevista:

"L'equitat en cultura és un repte que s'aborda de manera irregular i és el repte més gran que té l'Ajuntament (...) Un altre problema és que des de l'Ajuntament es percep com cultura només allò que fa la regidoria de cultura. No es té la mirada àmplia sobre què és cultura i que cultura també poden ser activitats que es fan des d'altres àrees com Drets Civils, Igualtat, Educació, etc. Per exemple, si s'organitza una activitat per a la gent gran, encara que tingui perfil d'activitat cultural, no es percep com cultura".

"L'Ajuntament té una xarxa de centres cívics que estan distribuïts molt equilibradament en el territori. Allí passen coses, els centres cívics es gestionen no amb criteris de gestió cultural sinó amb criteris de capces buides. Què significa això? Als centres cívics es fan activitats culturals que no responen a una planificació de desplegament des de la regidoria, té uns altres circuits. I el fet que passi això fa que tinguem una percepció (en el propi Ajuntament però també ho transmetem a la ciutat) que existiria cultura de primera i cultura de segona. Hauríem de tenir un interès per desplegar aquesta percepció que també la cultura que es produeix en els barris és de molta qualitat".

D'altra banda, quan vam preguntar sobre com es percep la idea de l'equitat en la política cultural, les persones participants del grup de discussió van dir:

"Les barreres que limiten la participació cultural no són només per qüestions econòmiques, sinó també per qüestions d'origen cultural, desconeixement i desinformació".

"Hi ha diferents visions del que s'entén com a cultura. Tenim establerta una cultura de primera que es considera com la "bona cultura" i una cultura de segona".

"Ens hem de preguntar quina és la cultura dominant i com a cultura dominant què estem fent arribar, que volem mostrar com a espectacle i què valorem com a cultura".

Tot seguit, en el següent punt del document, fem un resum dels principals reptes que té actualment la política cultural del municipi per abordar la promoció de l'equitat com a element central en la planificació de la política pública. A més, ens fixem en les dues qüestions objecte d'anàlisi en la present recerca, com són les desigualtats territorials i de gènere.

L'abordatge de les desigualtats territorials i de gènere

Com ja s'ha esmentat anteriorment, i de cara a aquesta recerca, des de l'Ajuntament de Sabadell s'han decidit analitzar les desigualtats en la participació cultural entorn de dos factors condicionants: el territori i el gènere.

Pel que fa al territori

La necessitat de repensar la participació cultural tenint en compte les desigualtats territorials forma part dels eixos que han de ser considerats en el marc de reflexió de la política cultural. Un dels perfils tècnics va expressar durant l'entrevista:

“El problema de l'Ajuntament en matèria de cultura és arribar al territori i a tota la població (...) hauríem de ser més equitatius amb una mirada territorial. La ciutat no està equilibrada culturalment, sobretot entre centre i perifèria”.

Considerant que hi ha hagut una planificació equilibrada de la distribució en l'espai dels equipaments territorials, una de les idees que generen més consens és que aquesta planificació no ha estat suficient per garantir la participació de tota la població en les activitats proposades per l'Ajuntament o que reben suport públic. Tanmateix, les diferents percepcions d'allò que es considera “cultura” tenen un impacte tant en la valoració que fa la ciutadania de la seva implicació i participació, com en l'abordatge que es planteja des de l'Ajuntament de cara a l'activitat cultural dels barris:

“Venim d'una planificació molt encertada en què els equipaments per produir cultura i l'educació estiguessin assegurats a tot arreu, però està instaurat en l'imaginari de la gent que el que fa teatre al centre fa cultura, i això no ho trenquem (...) això és un pensament d'equips tècnics de l'Ajuntament sobre què estan fent els barris però també dels barris sobre si mateixos i això no hem aconseguit trencar-ho, no hi ha consciència (...) i això correspon a l'Ajuntament ajudar a canviar aquesta mentalitat, però crec que no tenim cap política explícita per aquest objectiu”.

“No és un problema de la falta d'equipaments i espais, les potencialitats hi són. Ens falta una intencionalitat de l'administració d'enriquir això que està passant allà (...) a vegades la rutina ens porta a no valorar plenament el que s'està fent als barris...”.

L'activitat de recerca participativa permet entendre la diversitat de manifestacions amb què la ciutadania associa la idea de cultura. Les persones participants de les sessions de treball van definir “activitat cultural” de manera àmplia i diversa. Així doncs, es va parlar tant d'activitats creatives com lúdiques, alhora que d'activitats que posen en joc tradicions pròpies i que permeten vincular-se amb els altres. Aquest concepte de cultura conviu en l'imaginari amb un altre vinculat als sectors tradicionals, com ara el teatre, la literatura, la música o el cinema. En ocasions, aquesta diversitat de concepcions està més present entre la ciutadania que en les institucions públiques. En qualsevol cas, l'activitat de recerca participativa ens permet concloure que la promoció de l'equitat en la participació en la vida cultural de la ciutat ha de poder incorporar aquesta diversitat. En paraules d'una de les persones participants de les sessions de treball, les activitats culturals “fan més amena la vida dels ciutadans a la ciutat, afavoreixen la integració a les persones que hi participen, milloren l'educació, obren la ment i permeten conèixer la història dels llocs”.

Però, l'abordatge de la desigualtat territorial no és només un repte dels equips tècnics i polítics de l'Ajuntament, sinó també de les entitats i organitzacions relacionades amb les diferents expressions i manifestacions culturals. En el grup de discussió, una persona relacionada amb el món de la música, ens va dir:

“Intentem treballar l'equitat des del punt de vista de l'accés territorial, les barreres físiques, anar més enllà de les barreres, que la cultura sigui una experiència en matèria de transformació”.

A més a més, una altra persona participant va destacar la importància de la connexió territorial entre l'Ajuntament i les entitats i associacions, per assegurar la participació de la ciutadania. Això des d'una perspectiva de treball conjunt i no de relació vertical entre la institució i les persones:

“Així com s'hauria d'intentar ampliar l'àmbit d'actuació de les entitats de cara al barri i aglutinar diferents interessos i necessitats culturals, superant també la lògica de l'endogàmia, també cal que l'administració pugui ampliar l'àmbit d'actuació i connectar més amb la perifèria de la ciutat. Si les entitats no estan connectades amb l'Ajuntament, no se sentiran part de la política cultural (...)”.

Una qüestió que va sorgir tant durant les entrevistes com en el grup de discussió, és que la promoció de l'equitat en la participació també passaria perquè les activitats que es fan en el centre puguin interpel·lar i interessar a les persones que viuen en la “perifèria”, produint així una major cohesió i diversitat també a la zona del centre.

En aquest sentit, la recerca participativa ens ha permès comprovar les diferències (en el coneixement i la participació) entre les activitats del barri i les que tenen lloc a la resta de la ciutat. Existeix un coneixement més ampli, així com una implicació més directa en les activitats culturals del propi territori. Més enllà de l'accés a la informació, existeixen altres factors que poden estar generant desigualtats en la participació en les activitats de la resta de la ciutat. Un dels més rellevants és que les activitats del propi territori es valoren com una oportunitat d'integració i cohesió social, a diferència del que passa amb la resta d'activitats.

Pel que fa al gènere

Recentment, l'Ajuntament de Sabadell ha publicat el Pla d'Igualtat de Gènere i LGTBI 2018–2022²¹. Aquest pla inclou un diagnòstic pel que fa als àmbits de “Cultura, memòria històrica i comunicació”, on es manifesta que:

“Quant a la participació en la cultura, tot i l'absència de dades quantitatives desglossades per sexe, al treball de camp es destaca que cal treballar per a augmentar la participació i millorar l'accessibilitat de les activitats culturals ja que el personal tècnic observa un important biaix de classe i procedència en el públic que assisteix. Quant a les dones, es menciona el rol de les dones com a consumidores de cultura però no com a creadores: es destaca la masculinització del lideratge dels projectes artístics

²¹ Pla d'Igualtat de Gènere i LGTBI 2018 - 2022
http://www.sabadell.cat/images/Pla_Igualtat_Gènere_i_LGTBI_2018-2022_definitiu.pdf (accés 12/09/2018)

que es programen, davant d'una certa feminització del públic que hi participa" (Ajuntament de Sabadell, 2018:63).

Aquesta situació es complementa amb la visió de les persones entrevistades durant el nostre estudi. Un dels perfils tècnics va destacar:

"Quan veiem el desenvolupament de les activitats culturals, ens dona la impressió que hi ha importants reptes d'equitat de gènere en el consum cultural".

Una altra persona entrevistada, de perfil professional tècnic, ens va dir:

"Hi ha una dificultat d'accés - consum. Hi ha qüestions d'horari, de quin tipus d'espectacles se estan produint..."

D'altra banda, durant l'activitat de recerca participativa d'aquest estudi, es va fer èmfasi en les diferències dels rols de gènere en les activitats culturals:

"La majoria de persones que participen en entitats organitzadores d'actes culturals són gent gran i dones, i que la majoria dels presidents o dirigents d'aquestes entitats són homes".

En definitiva, la política de l'Ajuntament de Sabadell reconeix el repte de treballar per l'equitat de gènere en la participació cultural. El Pla d'Igualtat de Gènere i LGTBI recull en bona mesura aquesta necessitat. Encara que de forma puntual, també es fa referència a la importància d'abordar de forma conjunta les desigualtats de gènere i de territori. Així doncs, les principals línies d'actuació relacionades amb els drets culturals que aquest pla identifica estan vinculades a la programació cultural, en concret:

- Promoció de la programació cultural que visibilitzi la diversitat sexual i de gènere i els drets de les persones LGTBI.
- Promoció de la paritat de gènere en la programació cultural.
- Promoció d'esdeveniments culturals que promoguin la igualtat de gènere i els drets de les dones.
- Promoció de projectes culturals adreçats a dones.
- Reforç de les accions de difusió dels serveis i recursos que ofereix la secció de Gènere, Feminismes i LGTBI, especialment, en els barris perifèrics de la ciutat.

Aquests diagnòstics i propostes de mesura es relacionen amb d'altres plantejats per diferents col·lectius, com ara Dones i Cultura²² i DONA'm escena²³, que posen de manifest les desigualtats de gènere en la dimensió de la creació a Catalunya. Entenem que Sabadell no és una excepció.

²² Dones i cultura <https://www.facebook.com/donesicultura/> (accés 12/09/2018)

²³ DONA'm escena <https://donamescena.wordpress.com/about/> (accés 12/09/2018)

Conclusions i idees principals

Aquesta recerca ens ha permès fer un diagnòstic de quins són els reptes per al desenvolupament d'una política cultural a Sabadell que tingui en compte l'equitat com a factor imprescindible per poder participar en la vida cultural de la ciutat. Alhora, hem analitzat quines són actualment les oportunitats i línies de treball que es podrien aprofitar i impulsar. La següent taula presenta el resum dels principals resultats:

Taula 2. Reptes i oportunitats per al desenvolupament de polítiques culturals en clau d'equitat

Reptes	Oportunitats de millora
La situació socioeconòmica de les persones fa que es prioritzin altres necessitats que no pas la cultura.	Continuar amb les estratègies de tarifació social. Les activitats de pagament no arriben al 10% i els preus estan per sota dels ajuntaments de la Comarca del Vallés Occidental.
Las diferències entre els nivell d'estudis i de formació de la població dels barris. Connexió limitada entre la política cultural i el que es fa als centres educatius de la ciutat.	Incloure la cultura com a part central dels projectes pedagògics dels centres educatius. Aprofundir en la relació entre els barris i el professorat. Feina de pedagogia amb les famílies.
Dificultat d'arribar als col·lectius de diferents orígens culturals de la població que viuen al municipi.	Reconèixer i connectar amb les manifestacions multiculturals que existeixen als barris. Posar en valor el que fan les entitats on participen persones d'origen migrant.
Desconeixement de les activitats promogudes per l'Ajuntament.	Millorar l'estratègia de comunicació, per tal d'informar sobre l'agenda cultural del municipi i les possibilitats que donen els equipaments municipals i serveis per a la realització d'activitats.
La divisió Nord – Centre – Sud dels barris del municipi. Es concentra bona part d'activitats i entitats al centre de la ciutat.	Perspectiva territorial de la política cultural, no només des del punt de vista de la distribució d'equipaments, sinó de la promoció i suport del que passa als barris.

Reptes	Oportunitats i accions
Les desigualtats de gènere en els àmbits de la participació cultural.	Treballar la transversalitat de gènere amb altres àrees i serveis de l'Ajuntament.
Visió de cultura "de primera" i "de segona".	Visió integral de la pràctica cultural, no només com cerca de l'excel·lència sinó també la transformació social.
Limitada implicació de la ciutadania en els àmbits de la participació cultural: accés – creació – generació de comunitat.	Promoció de la prescripció social d'activitats culturals. Aprofitar el potencial de les festes majors com a esdeveniments i espais per a aglutinar gent.
Limitacions per aprofitar les potencialitats dels equipaments municipals.	Les biblioteques i centres cívics poden ser el fill conductor per donar a conèixer altres activitats. Aprofitar els equipaments que estan molt arrelats al territori.

Així doncs, en aquest estudi es va preguntar fins a quin punt l'equitat és una preocupació quan es pensa en participació cultural i polítiques públiques a Sabadell. Com hem vist, des de l'Ajuntament de Sabadell hi ha hagut una política de desenvolupament dels espais, equipaments i infraestructures que poden acollir per a diferents manifestacions i dimensions de la participació en cultura. Tanmateix, la perspectiva dels drets culturals no es troba desenvolupada de forma explícita (sinó més aviat de forma incipient) en les polítiques i en els agents socials de la ciutat. Aquesta situació no impedeix que l'equitat estigui present, al menys de forma implícita, entre els valors de les polítiques cultural i l'acció de les organitzacions de la ciutat. Així i tot, part dels serveis relacionats amb les activitats culturals (fonamentalment els de Cultura, Drets Civils i Participació) reconeixen la necessitat de reflexionar sobre la manera en què l'Ajuntament s'aproxima als barris de la ciutat, específicament aquells que es troben fora del centre de la ciutat.

Les entrevistes, qüestionaris, el grup de discussió i les activitats de recerca participativa ens han permès veure que el desplegament de la política cultural del municipi ha estat significatiu, però la dotació d'espais físics no sempre ha estat suficient per assegurar l'equitat en les oportunitats i resultats efectius. Existeix consens en la necessitat de desenvolupar accions concretes per promoure l'equitat en la participació cultural de grups més amplis de població, tot abordant els factors que poden generar desigualtat. El territori i el gènere són, en definitiva, elements fonamentals a tenir en compte per al disseny específic d'aquestes accions, tant per a l'Ajuntament com per les organitzacions culturals del municipi. En aquest sentit, la proximitat no només passa per estar a prop físicament sinó per incloure la diversitat en d'expressions artístiques presents en els barris, així com les diferents visions del que s'entén per cultura. La diversitat de manifestacions amb què la ciutadania associa la idea de cultura no sempre està present en les institucions i organitzacions.

A més de les diferents dimensions de la participació cultural en accés, creació i oportunitat per fer comunitat, un altre tema que va sorgir durant el treball de camp va ser la necessitat de tenir espais de participació - trobada - reflexió sobre la política cultural, on es pugui considerar el rol actiu de la ciutadania en la promoció de l'equitat. Les activitats de recerca participativa han resultat una bona mostra de com, si bé el foment de la participació no és gens senzill, sí que existeix la voluntat i el coneixement entre la ciutadania com per contribuir a la promoció de l'equitat en la vida cultural de la ciutat.

En definitiva, l'abordatge de la desigualtat (sobretot territorial) en la vida cultural de la ciutat no és un repte exclusiu ni del Servei de Cultura, ni dels equips tècnics i polítics de l'Ajuntament, ni de les entitats i organitzacions. Es tracte d'un repte de ciutat que cal abordar des de la transversalitat (horitzontal entre serveis de l'Ajuntament) i des de la perspectiva d'una ciutadania activa.

Referències

- Ajuntament del Prat de Llobregat (2018). Pacte local per a l'ocupació i l'activitat econòmica del Prat de Llobregat (2018-2026). Disponible a: http://www.elprat.cat/sites/default/files/documentos_descargables/pacte_local_per_a_occupacio.pdf (accés 12/06/2018)
- Ajuntament del Prat de Llobregat (2016). Programa d'Actuació Municipal. Disponible a: http://pam.elprat.cat/descarrega/PAM2016_2019.pdf (accés 14/06/2018)
- Ajuntament de Sabadell (1995). Mapa Cultural de Sabadell. Disponible a: <http://www.sabadell.cat/ca/mapa-cultural> (accés 18/07/2018).
- Ajuntament de Sabadell (2018). Pla d'Igualtat de Gènere i LGTBI 2018 - 2022 Disponible a: http://www.sabadell.cat/images/Pla_Igualtat_Gènere_i_LGTBI_2018-2022_definitiu.pdf (accés 12/09/2018).
- Ajuntament de Tiana (2015). Pla d'Actuació Municipal de Tiana. Disponible a: http://tiana.cat/contingut/Pla_d%27Actuaci%C3%B3_Municipal_de_Tiana_2015-2019 (accés 21/09/2018)
- Alcántara, A. (2018). "Acció comunitària i medi obert. Un binomi inseparable." Disponible en: <https://educaciotransformadora.com/2018/06/12/accio-comunitaria-i-medi-obert-un-binomi-inseparable-lescola-destiu-de-ligop-uab-al-rec-comtal-en-montcada-i-reixac/> (accés 12/02/2019).
- Ariño, A. (2016). "Participación cultural y políticas públicas en España". A: Rius-Ulldemolins, J.; Rubio Arostegui, JA. Treinta años de políticas culturales en España. Valencia: Universidad de Valencia.
- Ariño, A. i Llopis, R. (2017), Culturas en tránsito. Madrid, Fundación SGAE.
- Barbieri, N. (2015), "Drets culturals: què són, com s'han desenvolupat a Catalunya i quin tipus de polítiques demanen?", A: CONCA, Estat de la cultura i de les arts 2015, Barcelona: Consell Nacional de la Cultura i de les Arts, 17-25.
- Barbieri, N. (2017). "Políticas culturales en los ayuntamientos del cambio. ¿Hacia unas políticas públicas de lo común?" Revista Periférica, 18, 182-191.
- Barbieri, N. (2018). "Es la desigualdad, también en cultura." Cultura y Ciudadanía. Pensamiento. Disponible en: <http://www.culturaydeporte.gob.es/dam/jcr:3419299b-4183-4a2c-9eea-433393379d9e/nicolas-barbieri.pdf>
- Bennett, T., Savage, M., Silva, E.B., Warde, A., Gayo-Cal, M., Wright, D. (2009). Culture, Class, Distinction. London, Routledge
- Bourdieu, P. (1988). La distinción. Bases y criterios sociales del gusto. Madrid, Taurus.
- Ciutats i Governs Locals Units (2004), Agenda 21 de la Cultura, en el marc de l'organització. Disponible en: <http://bit.ly/2EM6BLJ> (accés 10/05/2018).
- Coller, X. (2005), Estudios de casos, CIS, Madrid.
- DCMS. (2015). Taking Part 2014/15. London: DCMS. Accessible a: <https://www.gov.uk/government/statistics/taking-part-201415-quarter-4-statistical-release>
- Flyvbjerg, B. (2004). "Cinco malentendidos acerca de la investigación mediante los estudios de caso", REIS, 106, 33-62.
- García Canclini, N. (2004): Diferentes, desiguales y desconectados, Gedisa, Barcelona.
- Gayo, M. (2018). "Desigualdad, ¿existe alguna posibilidad de conseguir niveles de igualdad cultural aceptables?" Revista Periférica, 18, 64-76.
- Gomà, R. i Subirats, J. (1998). Políticas públicas en España: contenidos, redes de actores y niveles de gobierno. Barcelona, Ariel
- Grupo de Friburgo (2007). Los derechos culturales. Declaración de Friburgo. Accesible en <http://www.culturalrights.net/es/documentos.php?c=14&p=161>

- IDESCAT (2018c). Sabadell. Disponible a: <https://www.idescat.cat/emex/?id=081878> (accés 17/07/2018)
- Institut Infància i Adolescència de Barcelona (2017), Oportunitats educatives a Barcelona 2016: l'educació de la infància i l'adolescència a la ciutat. Barcelona.
- Notten, N., Lancee, B., van de Werfhorst, H. G., i Ganzeboom, H. B. (2015). "Educational stratification in cultural participation: cognitive competence or status motivation?" *Journal of Cultural Economics*, 39 (2), 177-203.
- O'Brien, D. i Oakley, K. (2015), *Cultural Value and Inequality: A Critical Literature Review*. London, Arts and Humanities Research Council.
- Observatori del Treball i Model Productiu de la Generalitat de Catalunya (2017). Atur per comarques i municipis. Disponible a: http://observatorit treball.gencat.cat/web/.content/generic/documents/treball/estadistica/atur_comarques_i_municipis__premsa/2017/arxius/Atur_per_municipis_201709.pdf (accés 02/07/2018).
- O'Hagan, J. W. (2016): «La asistencia a actividades artísticas y culturales financiadas con fondos públicos», Observatorio Social de "la Caixa". Disponible a: <https://observatoriosociallacaixa.org/es/-/la-asistencia-a-actividades-artisticas-y-culturales-financiadas-con-fondos-publicos> (accés 21/02/2019).
- Pascual, J. (2015), "Pistes per la interdependència", accessible a: <http://interaccio.diba.cat/blogs/2014/11/21/pistes-per-interdependencia>
- Shaheed, F. (2012), "Report of the Special Rapporteur in the field of cultural rights", ONU, Asamblea General, 10/08/2012. Accessible a: http://ap.ohchr.org/documents/dpage_e.aspx?m=177&m=197
- Shaheed, F. (2014), "Reflexiones sobre cultura, desarrollo sostenible y derechos culturales", accessible a: http://www.agenda21culture.net/images/a21c/awards/winners/art_FS2_SPA.pdf
- Subirats, J. (2011). *Otra sociedad, ¿otra política?* Barcelona. Icaria.
- Vaquer, M. (1998). *Estado y cultura: la función cultural de los poderes públicos en la Constitución española*. Madrid. Fundación Ramon Areces.
- Willekens, M., i Lievens, J. (2016). "Who participates and how much? Explaining non-attendance and the frequency of attending arts and heritage activities". *Poetics*, 56, 50-63.

Crèdits i agraïments

La recerca “L’equitat en cultura. Estudi de casos amb metodologia de recerca participativa” ha estat promoguda pel Centre d’Estudis i Recursos Culturals de la Diputació de Barcelona (CERC) i desenvolupada per l’Institut de Govern i Polítiques Públiques (IGOP), amb la col·laboració dels municipis del Prat de Llobregat, Igualada, Sabadell i Tiana.

Hi han participat:

Autors

Nicolás Barbieri i Yunailis Salazar (IGOP)

Grup operatiu de la recerca

Nicolás Barbieri i Yunailis Salazar (investigadors de l’IGOP); Laia Gargallo, Cap de l’Oficina d’Estudis i Recursos Culturals; Marga Julià, responsable del Programa d’estudis del CERC; Josep Rabell, director del Servei de Cultura de l’Ajuntament d’Igualada; Rafa Milán, cap del Servei de Cultura de l’Ajuntament del Prat de Llobregat; Mariona Sagués, tècnica de Cultura de l’Ajuntament de Tiana; Elisabet Tejero, coordinadora de l’Àrea de d’Atenció a les persones de l’Ajuntament de Tiana; Maria Vilasó, cap del Servei de Cultura de l’Ajuntament de Sabadell durant la primera fase de l’estudi; Carmina Martínez, cap de Secció de de Creació i Difusió de les Arts de l’Ajuntament de Sabadell, i Neus Sánchez, cap de la secció de dinamització cultural de l’Ajuntament de Sabadell. Volem agrair el temps i el coneixement de totes aquestes persones.

Col·laboració a Sabadell

Agraïm també la col·laboració de les persones que han participat del desenvolupament de la recerca a Sabadell. També a totes les persones entrevistades i participants del grup de discussió i de les activitats de recerca participativa.

L’estudi ha comptat amb la col·laboració de tècnics i tècniques municipals dels serveis de Cultura, Participació i Drets Civils i Gènere de l’Ajuntament de Sabadell: Maria Vilasó, cap del Servei de Cultura durant la primera fase de l’estudi; Carmina Martínez, cap de Secció de de Creació i Difusió de les Arts; Neus Sánchez, cap de Secció de Dinamització Cultural; Carme Martínez, cap d’Unitat de Territori del Servei de Cultura; Mayi Beovide, tècnica de l’Estruch del Servei de Cultura; Eli Pineda, coordinadora de Districtes del Servei de Participació Ciutadana; Teresa Prats, coordinadora de Districtes del Servei de Participació Ciutadana i Carmina Carreres, tècnica del Servei de Drets Civils-Gènere.

Han contribuït en les diferents instàncies de l’estudi persones integrants d’organitzacions i entitats dels següents àmbits: salut comunitària, cultura popular, educació, música, teatre, col·les de geganters de la ciutat i moviments socials.

Coordinació metodològica, suport tècnic i de contingut (CERC)

Laia Gargallo, cap de l’oficina

Aina Roig, cap de la secció tècnica

Marga Julià, responsable del programa d’estudis

**Diputació
Barcelona**

**Àrea de Cultura,
Educació i Esports**

Gerència de Serveis de Cultura
Centre d'Estudis i Recursos Culturals (CERC)
Montalegre, 7. 08001 Barcelona
Tel 934 022 565 · Fax 934 022 577
o.estudisc@diba.cat · www.diba.cat/cerc